

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/52705,Prelekcja-Michala-Ostapiuka-Brygada-Szczerbca-Historia-3-Wilenskiej-Brygady-AK-1.html>
02.03.2024, 07:46

Prelekcja Michała Ostapiuka: „Brygada »Szczerbca«. Historia 3. Wileńskiej Brygady AK (1943-1944) oraz losy jej dowódców i żołnierzy po 1944 r.” - Sokółka, 6 czerwca 2018

6 czerwca br. odbył się kolejny „Przystanek Historia” w Sokółce. Z wykładem wystąpił Michał Ostapiuk (Delegatura IPN Olsztyn). Prelegent omówił historię 3. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej: jednostki partyzanckiej, która bez wątplenia należała do najbardziej bitnych i skutecznych jednostek partyzanckich Polskiego Państwa Podziemnego. Po wykładzie słuchacze zadawali jeszcze prelegentowi liczne pytania dotyczące historii podziemia niepodległościowego z terenu Wileńszczyzny i Podlasia.

3. Wileńska Brygada Armii Krajowej powstała we wrześniu 1943 r., dowodzenie nad nią objął por. Gracjan Klaudiusz Fróg „Szczerbiec” (przedwojenny oficer broni pancernej). Od listopada tr. oddział „Szczerbca” operował na południowy wschód od Wilna. Do lipca 1944 r. 3. Brygada stoczyła trzy duże bitwy: 8 stycznia 1944 r. rozbiła niemiecko-litewską ekspedycję karną, w nocy z 13 na 14 maja, wraz z brygadami oszmiańskimi, zdobyła Murowaną Oszmiankę, bronioną przez dwie litewskie kompanie policyjne, zaś 7 lipca stoczyła heroiczny bój o Wilno. Ponadto przeprowadziła ponad pięćdziesiąt akcji zbrojnych przeciw Niemcom i Litwinom. Chroniła również ludność cywilną, likwidując bandy rabunkowe. 3. Brygada przed Powstaniem Wileńskim osiągnęła stan ok.

Powitanie zebranych gości przez dr. hab. Piotra Kardeję, Dyrektora Oddziału IPN w Białymstoku

siedmuset partyzantów. Składała się z czterech kompanii piechoty, szwadronu kawalerii i kilku mniejszych specjalistycznych pododdziałów. 3. Brygada, jako jedna z nielicznych polskich jednostek partyzanckich, została częściowo zmotoryzowana! Jednostka została zdemobilizowana 18 lipca 1944 r. Dzień wcześniej jej dowódca „Szczerbiec” został aresztowany przez Sowietów, do sowieckich obozów trafiła również część żołnierzy. Spośród trzech dowódców kompanii, którzy znaleźli się w obozach, dwóch zostało w nich zamęczonych: Tadeusz Kasprzycki „Joe” i Zygmunt Kearney „Kirkor”. Przeżył Wiktor Jagoda „Brzoza” - powrócił jednak schorowany i zmarł na początku lat siedemdziesiątych XX w. Demobilizacja Brygady nie oznaczała dla jej partyzantów końca walki o Niepodległość Ojczyzny. Wielu żołnierzy kontynuowało walkę po 1944 r. Zapłacili za to najwyższą cenę. Ginęli w walce (np. Tadeusz Urbanowicz „Moskito”), a także byli mordowani na mocy wyroków komunistycznych sądów (m.in.: Romuald Rajs „Bury”, Kazimierz Chmielowski „Rekin”, Mikołaj Kuroczkin „Leśny”, Henryk Urbanowicz „Zabawa”). Ci którzy przeżyli komunistyczne represje, stali się w następnych latach obiektem inwigilacji Służby Bezpieczeństwa. Mimo to, środowisko byłych partyzantów Brygady „Szczerbca” zdołało zainicjować szereg działań, które zaowocowały powstaniem kilku upamiętnień poświęconych poległym kolegom. Zdołano też zebrać obszerny materiał wspomnieniowy, który utrwalił dzieje 3. Brygady. Dowódca 3. Brygady kpt. Gracjan „Fróg” został zamordowany przez komunistów 11 maja 1951 r. Jego symboliczny grób znajduje się na Powązkach.

Michał Ostapiuk, historyk z Delegatury IPN w Olsztynie

Michał Ostapiuk podczas wykładu

Michał Ostapiuk podczas wykładu

Michał Ostapiuk podczas wykładu

Słuchacze wykładu

Publiczność podczas wykładu

3. Wileńska Brygada AK

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej
w Białymstoku

Stowarzyszenie Historyczne im.
Bohaterów Ziemi Sokólskiej w Sokółce
oraz
Sokólski Ośrodek Kultury

zapraszają na prelekcję

Michała Ostapiuka
(Delegatura IPN w Olsztynie)
**"Brygada "Szczerbca". Historia 3. Wileńskiej
Brygady AK (1943-44) oraz losy jej dowódców i
żołnierzy po 1944 r.**

6 czerwca (środa) godz. 16.30
Kawiarnia „Lira”, Sokólski
Ośrodek kultury
ul. Grodzieńska 1

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Plakat wydarzenia